

УКРАЇНСЬКІ ФЕМІНІТИВИ В БУДІВЕЛЬНІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ: МИНУЛЕ, РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

FEMINITIVES IN THE CONSTRUCTION INDUSTRY: PAST, REALITIES AND PROSPECTS

Степанюк Г.М.,

orcid.org/0000-0002-3911-641X

приват-доцент кафедри мовної підготовки

Одеської державної академії будівництва та архітектури

У статті описано та досліджено питання вживання фемінітивів в окремій професійній галузі, а саме в будівельній, на сьогоднішній момент та в минулому сторіччі. Вибір теми дослідження зумовлений інтересом суспільства до нововведень, ухвалених у новій редакції Українського правопису від 22 травня 2019 року і пов'язаних з питанням утворення та вживання фемінітивних форм – назв осіб жіночої статі за професією, видом діяльності, соціальним статусом.

Об'єктом дослідження стали Абетковий покажчик назв професій з Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників (Випуск 64 «Будівельні, монтажні та ремонтно-будівельні роботи», Словник української мови в 11 тт. Академії наук УРСР за редакцією І.К. Білодіда, створений з 1970 р. по 1980 р., Великий орфографічний словник сучасної української мови. 150.000 (2008 р. видання), електронний Словник.ua та сучасні інтернет-сайти, тематично пов'язані з будівельною галуззю. Залучення матеріалів з інтернет-простору викликано тим, що саме ЗМІ на сьогодні найповніше відображають особливості гендерних відносин у певній мовно-культурній спільноті.

Аналіз досліджуваного матеріалу зроблено переважно описовим методом, який реалізовано способами класифікації та лінгвістичного спостереження за назвами будівельних професій, зафіксованих в офіційно-діловому документі, та за формами фемінітивів на позначення цих професій, що відображені у вищезгаданому Словнику в 11 тт. як вживані в ХХ столітті, та сучасними формами, що побутують сьогодні в інтернет-просторі. Крім того, застосовувалися методи словотвірного та компонентного аналізу з метою вивчення семантики та дериваційних особливостей фемінітивів.

Отримані результати спостережень та проведений аналіз зібраного матеріалу як за Абетковим покажчиком назв професій у будівельній галузі, так і за фактами реального вживання фемінітивів у минулому столітті і сьогодні підтвердили факт наявності в суспільстві тенденцій до змін: вагоме збільшення кількості створюваних фемінітивів, деяке розширення переліку формотворчих засобів порівняно з минулим сторіччям, зрушення у ставленні суспільства до фемінінних форм.

Зібраний та опрацьований матеріал на прикладі будівельної галузі може бути використаний для створення загальної картини застосування сучасним суспільством фемінінних форм.

Ключові слова: фемінітив, маскулітив, маскуліно-центрична тенденція, гендерна рівність, морфосемантичні особливості.

The article describes and investigates the issue of the use of feminine forms in a separate professional field, namely in construction, at the present time and in the past century. The choice of the research topic is due to the public interest in the innovations adopted in the new edition of the Ukrainian Spelling Code of May 22, 2019 and related to the issue of the formation and use of feminine forms – names of female persons by profession, type of activity, social status.

The object of the study was the alphabetical index of professions from the Handbook of Qualification Characteristics of Workers' Professions (Issue 64 «Construction, Installation and Repair and Construction Works», the Dictionary of the Ukrainian Language in 11 volumes of the Academy of Sciences of the Ukrainian SSR, edited by I.K. Bilodid, created from 1970 to 1980, the Large Orthographic Dictionary of the Modern Ukrainian Language. 150,000 (2008 edition), the electronic Slovnyk.ua and modern Internet sites thematically related to the construction industry. The involvement of materials from the Internet space is due to the fact that it is the media that today most fully reflect the features of gender relations in a certain linguistic and cultural community.

The analysis of the studied material was carried out mainly by a descriptive method, which was implemented by methods of classification and linguistic observation of the names of construction professions recorded in an official business document, and of the forms of feminines to denote these professions, which are reflected in the aforementioned Dictionary in 11 volumes. as used in the twentieth century, and modern forms that exist today in the Internet space. In addition, the methods of word-formation and component analysis were used to study the semantics and derivational features of feminines.

The results of the observations and the analysis of the collected material, both according to the alphabetical index of professions in the construction industry and according to the facts of the actual use of feminine forms in the last century and today, confirmed the fact that there are trends in society for change: a significant increase in the number of created feminine forms, a slight expansion of the list of form-forming means compared to the last century, a shift in society's attitude towards feminine forms.

The collected and processed material using the example of the construction industry can be used to create a general picture of the use of feminine forms by modern society.

Key words: feminitive, masculinitive, masculine-centric tendency, gender equality, morphosemantic features.

Постановка проблеми. Проблема утворення і вживання в українській мові фемінінних форм на протигагу маскулініним протягом тривалого часу привертала увагу дослідників, а після внесення відповідних змін до Українського правопису 2019 року, які спонукають до утворення та активного використання цих форм, ця тема зацікавила науковців ще більшою мірою.

Науковиця М. Брус зазначає, що «із найдавнішого писемного періоду до сьогодні накопичено велику кількість фемінітивів на українському ґрунті, що

становлять самостійну лексико-семантичну групу слів [1, с. 34]. Але якщо спочатку це були назви для позначення спорідненості або найменування жінок за їхніми функціями, національністю, церковно-релігійними особливостями, то сучасні фемінітиви створюються переважно в професійних колах. Це пов'язано зі зміною соціальної ролі жінки в сучасному суспільстві і необхідністю упровадження гендерних підходів у всіх сферах його життєдіяльності. Розвиток стратегії фемінізації (й української мови в тому числі) задекларований в Україні в численних пактах, постановах, розпорядженнях, деклараціях, які уможливають виконання в нашій країні Державної програми щодо забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків.

У професійних колах, де переважно працюють жінки, ситуація зі створенням фемінітивів вже більш-менш стабілізувалася, викликають інтерес ті професійні галузі, що здавна належать переважно фахівцям чоловічої статі.

Спостереження за формами слів на позначення будівельних професій у розрізі маскулінів – фемінітивів проведені нами на матеріалі абеткового покажчика професій з Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників (Випуск 64 «Будівельні, монтажні та ремонтно-будівельні роботи», реєстрових одиниць зі Словника української мови в 11 тт. Академії наук УРСР за редакцією І.К. Білодіда, Великого орфографічного словника сучасної української мови, електронного Словника.ua та інформації інтернет-сайтів, дотичній будівельної галузі.

Отже, увага нашого дослідження прикута до процесів утворення та вживання фемінітивів у будівельній галузі як в XX столітті, так і сьогодні з метою визначити певні закономірності щодо них.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. На сьогоднішній день українськими вченими вже виконані численні наукові розвідки щодо питання утворення та використання фемінітивів у різних

площинах (від загального виміру до культурного аспекту).

Науковці А.М. Архангельська, [2] І.М. Шпітько [3] зосередили увагу на системних можливостях утворення фемінітивних назв, які пов'язані з назвами професій і посад, Н.В. Собенська [4] і М. Гінзбург [5] – на необхідності створення вищезазначених форм та їхнього активного використання в суспільстві. Структурно-семантичним особливостям та способам творення фемінітивів приділяли увагу М. Брус [1], І. Ковалик [6], О. Кондрацька [7], О. Малахова [8] та ін. Наприклад, за результатами досліджень О. Кондрацької з'ясовано, що утворення іменників-фемінітивів від відповідних чоловічо-особових основ відбувається переважно шляхом суфіксації, меншою мірою – складанням основ або за рахунок формування стійких словосполучень [7]. Науковець О. Малахова в свою чергу визначила 13 суфіксів, які можуть застосовуватися в утворенні назв осіб жіночої статі, і виокремила з них найпродуктивніші, а саме: суфікси –к-, -иц-, -ин-, -ис- [8].

Окремої уваги, на нашу думку, заслуговують дослідження, що вивчають фемінітивні форми як альтернативні або парні аналогічним поняттям чоловічого роду (маскулінівам) у різних професійних групах. Козачишина Л.О. у співавторстві з Мосійчук А.В. детально розглянули питання вживання фемінітивів у сучасному українському газетному дискурсі. [9] Науковці Скорбач Т.В., Малахова Д.О., Мінковська І. у своїх дослідженнях приділили увагу назвам професій в аспекті гендерного розрізу у сфері біології та медицини, [10], [11] а Михайлова О. Г., Спільник Т. М. – у військовому дискурсі [12].

І тим не менше до сьогодні існують різні погляди на внесені поправки до Правопису щодо закріплення за фемінітивними формами офіційного статусу, оскільки все одно зберігається розбіжність у поглядах пересічних громадян і науковців на доречність вживання цих форм, зокрема в науковій, публічній та офіційно-діловій сферах спілкування, що безумовно, підкреслює актуальність дослідження цієї теми.

Постановка завдання. Метою наукової розвідки є дослідження щодо утворення та вживання фемінітивних форм у будівельній промисловості. Реалізація поставленої мети передбачає розв'язання завдань: 1) дослідити засоби утворення фемінітивів будівельної галузі; 2) дослідити фемінітивні форми вищезгаданої галузі, вживані в другій половині минулого сторіччя; 3) дослідити наявність у сучасній мові фемінітивів цієї галузі в активному вжитку.

Матеріалом дослідження послужили Абетковий покажчик назв професій, зафіксований у Довіднику кваліфікаційних характеристик працівників. Випуск 64 «Будівельні, монтажні та ремонтно-будівельні роботи» (розділи 1, 3, 4), Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда, Великий орфографічний словник сучасної української мови. 150.000, електронний Словник.ua та інформація з відкритих джерел в Інтернеті щодо вживання фемінітивних форм для назв професій будівельної галузі.

Мета та завдання наукової праці зумовили вибір методів дослідження: описовий метод, що уможлиблює вибір способів утворення фемінітивів, їхню класифікацію та систематизацію; зіставний метод, спрямований на дослідження фемінітивних форм будівельної галузі, що були утворені і зафіксовані в академічному словнику ХХ століття, в орфографічному словнику початку ХХІ сторіччя і вживані нині в масмедіа; метод аналізу порівнюваних форм. Крім того, застосовувалися методи словотвірного та компонентного аналізу з метою вивчення семантики та дериваційних особливостей фемінітивів.

Виклад основного матеріалу дослідження. На думку лінгвістів, «актуалізація фемінітивної лексики й активізація фемінітивотвірних процесів на сучасному етапі зумовлені й новими умовами соціалізації жінки, порівняно з минулим століттям» [1, с. 232].

Як відзначає Б. Ажнюк: «сьогодні відбувається помітне розширення сфери функціонування форм жіночого роду на позначення професій, посад тощо. Донедавна вони сприймалися здебільшого як елементи просторіччя та побутового мовлення (директорка, менеджерка), проте останнім часом форми на зразок лідерка, конгресменка, прем'єрка дедалі активніше вживаються в засобах масової інформації і поступово втрачають маргінально-просторічне забарвлення» [13, с. 39].

Задля створення об'єктивної картини альтернативних маскуліно-фемінітивних форм стосовно того чи іншого фаху, на думку науковиці Козачишиної Л.О., треба враховувати, що гендерні відносини вибудовуються разом з рештою соціальних категорій у конкретних історичних, політичних, культурних та лінгвістичних умовах, і тому їх слід вивчати в тому соціальному контексті, де ці відносини функціонують [14].

Це спонукало нас розглянути питання фемінітності в досить складному соціальному контексті, а саме в будівельній галузі, де дотепер спостерігалися маскуліно-центричні мовні тен-

денції та обмежене вживання фемінітивів через те, що в цій галузі більшість професій переважно чоловічі, оскільки вимагають від людини важкої фізичної праці або виконання її професійних обов'язків пов'язане зі складними умовами.

Спостереження за словниковими статтями про фемінітивні форми на позначення професій жінок у будівельній галузі, зафіксовані в Словнику української мови під ред. І.К. Білодіда, доводять що в другій половині минулого століття вже існувала достатньо розгалужена система фемінітивних форм, а наявність у словнику цитат з творів письменників або журнальних та газетних статей, які наводяться упорядниками словника на підтвердження використання цих форм у суспільстві, свідчить про їхнє активне вживання вже в ХХ столітті.

Морфосемантичні особливості фемінітивів будівельного фаху минулого століття дещо відрізняються від сучасних форм, запропонованих чинним Правописом, у першу чергу більш обмеженим переліком формотворчих афіксів.

Отже, в минулому столітті фемінітиви на позначення будівельних професій створювалися переважно суфіксальним способом із застосуванням лише афіксів **-к-** та **-иц-:** бетоняр – бетонярка (15, т. 1. с. 164); бригадир – бригадирка (15, т. 1. с. 234); інженер – інженерка (15, т. 4 с. 29), каменярь – каменярка (15, т. 4. с. 82); будівельник – будівельниця (15, т.1. с. 348), монтажник – монтажниця (15, т.4. с. 798), проєктувальник – проєктувальниця (15, т. 7. с. 177), пресувальник – пресувальниця (15, т. 8. с. 544) тощо.

Наведені вище форманти за нашим спостереженням характеризуються різним ступенем вживаності. Найбільш продуктивним у минулому столітті виявився суфікс **-иц-** (33 назви). Друге місце посів суфікс **-к-** (17 назв). У той же час зафіксована лише одна форма, утворена із суффиксом **-ис-**: фемінітив директриса, з позначкою розмовне. І судячи з прикладів щодо вживання цієї форми, наведеної у словнику, можна дійти висновку, що слово це стосовувалося в той час дещо іншої галузі, а саме освітянської. Хоча така назва керівної посади, на нашу думку, не може бути закріплена за якимось певним фахом, і будівельній галузі також може бути притаманна.

Пропонований чинним правописом суфікс **-ин-**, що застосовується нині переважно для утворення фемінітивів від деяких іменників чоловічого роду із суфіксом **-ик-** або з основою на **-лог**, наприклад: електрик – електрикиня, гідрогеолог – гідрогеологи́ня, у Словнику під ред.

І.К. Білодіда також зустрічається лише один раз: майстер – майстриня (15, т. 4. с. 600). Однак знов слід зауважити, що фемінітивна форма майстриня мала і має досі значення, не пов'язане з будівельною галуззю безпосередньо, а позначає жінку, вправну у виконанні будь-якої роботи.

Рідко вживаний при творенні фемінітивів суфікс **-ес-** ні в минулому, ні сьогодні будівельній галузі взагалі не притаманний.

Зі зміною соціальної ролі жінки протягом останніх десятиліть минулого та нинішнього століть відбулося деяке заміщення чоловіків жінками навіть у будівельній галузі, особливо на посадах, що пов'язані з розумовою працею: архітектор – архітекторка, інженер – інженерка, кошторисник – кошторисниця.

Спостереження за фемінітивними формами, зафіксованими у Великому орфографічному словнику сучасної української мови, 2008 року видання, відображають деякі зрушення в кількості таких форм в бік їхнього збільшення. Порівняно зі словником в 11 томах орфографічний словник фіксує не 49, а 53 фемінітиви, серед яких з'являються такі новоутворення, як арматурниця (16, с. 36); вітражистка (16, с. 140), економістка (16, с. 242), електрогазозварниця (16, с. 246), електромонтажниця (16, с. 247), ізолювальниця (16, с. 329), плиточниця (16, с. 699), полірувальниця (16, с. 730), обпилювачка (16, с. 579), опоряджувачка (16, с. 605), ремонтниця (16, с. 840), фарбувальниця (16, с. 1085). Але в той же слід зазначити, що деяка кількість фемінітивів, яка існувала в мові раніше і навіть була зафіксована в Словнику під ред. І.К. Білодіда, у цьому орфографічному словнику з невідомих причин відсутня. Наприклад, деревообробниця, заготівниця, каменярка, майстриня, начальниця, паяльщиця, верстатниця. Унаслідок цього факт поширення і активного вжитку в суспільстві фемінітивних форм станом на 2008 рік за даними цього словника не виглядає переконливим.

Наступна розвідка була виконана на матеріалі сучасного електронного Словника.ua [17] та інтернет-сайтів, тематично пов'язаних з будівельним фахом.

За підрахунками на сьогодні зі 143 слів, виокремлених з Абеткового покажчика професій (бех урахування повторів) [18], в інтернет-просторі до чоловічої форми має відповідник 91 назва жіночого роду на позначення будівельних професій, що свідчить про зростання цієї категорії лексичних одиниць порівняно з ХХ століттям майже на 100 відсотків (91 назва проти 49).

За морфосемантичними особливостями сучасні фемінітивні форми зберігають традиційні афікси для їхнього формотворення: суфікс **-иц-**, як і було зафіксовано раніше в минулому столітті, і сьогодні посідає перше місце (52 назви), а суфікс **-к-** – друге (31 назва). Крім того, у додаток до вже існуючої форми «майстриня» в інтернет-просторі зафіксовані поодинокі фемінітиви, утворені із суфіксом **-ин-** (4 назви): водійчиня, гідрогеологиня, електрикinya, технікinya.

Деякі інтернет-сайти містять фемінітиви, утворені шляхом зміни родового закінчення в прикметнику, що входить до назви посади: керуючий трестом – керуюча трестом; дорожній (робітник) – дорожня (робітниця).

Крім того, проведені нами спостереження підтвердили думку науковиці М. Брус про «виведення назв жінок на рівень загальноновживаних стилістично нейтральних слів» [19, с. 62].

Наприклад, у сучасному електронному Словнику.ua зафіксовані деякі наведені вище форми з поясненнями щодо сфери вживання: Інженерка -и, ж., розм. Жін. до інженер, Директорка -и, ж., розм. Жін. до директор [17]. І хоча до цих слів вжито примітку про їх належність до розмовного стилю, але вона не є фіксацією сучасного ставлення до цих фемінітивних форм, оскільки електронний словник, подаючи інформацію про них, посилається на Словник під ред. І.К. Білодіда.

Сьогодні ж в інтернет-мережі активно поширюється інформація щодо можливості за потребою користувача при внесенні запису про назву роботи до кадрової документації окремого працівника адаптувати ці назви для означення жіночої статі особи, яка виконує ці роботи. І як приклад наводиться форма: інженер – інженерка та ін. [20].

Можна констатувати, що в сучасних ЗМІ фемінітивна форма «інженерка» позбулася взагалі примітки щодо розмовності і набула широкого вжитку. Наприклад, на платформі кар'єрного розвитку Career Hub ми можемо побачити велике розмаїття новоутворень від цієї форми: інженерка-екологinya, біоінженерка, агроінженерка, інженерка-робототехнік, інженерка-тестувальниця систем безпеки [21].

Цю ж фемінітивну форму наполегливо повторюють у відеопроєкті №5 #CVIDOMI: Відбудувати країну! про інженерку-будівельницю Вікторію Запару. Наведемо декілька цитат з її інтерв'ю: «Так-так, зведення міцних і надійних споруд – це справа не тільки чоловіча, до цього процесу долучаються і жінки-будівельниці», «Як

це – керувати будівництвом великих будинків, яка найбільша відповідальність інженера-будівельника та інженерки-будівельниці... ?», «...хард-скіли, якими має володіти кожен інженер-будівельник чи інженерка-будівельниця, незалежно від статі» [22].

Сучасні інтернет-оголошення про здобуття певних будівельних професій або про працевлаштування в будівельній галузі також містять фемінітивні форми, а саме: муляр-штукатурниця, плиточниця, кошторисниця, різьбярка. Як приклад наведемо деякі з таких оголошень: «Отримай професію штукатурниці за 5 місяців»; «Зможемо виконати кошториси, є сертифікована кошторисниця!»

Більш того сьогодні ж під час воєнного стану в Україні взагалі виник дефіцит працівників за так званими чоловічими професіями. Їхні місця все частіше посідають жінки. Зараз серед працівників цієї галузі загалом 38% є жінками. Для порівняння, перед повномасштабним вторгненням Росії в Україну – у 2021 році – в будівельній галузі цей відсоток дорівнював лише двадцяти відсоткам. Держслужба зайнятості останнім часом все частіше працевлаштовує жінок на вакансії водіїв, електромонтерів, електрогазозварювальників. [23] Як наслідок виникає потреба у встановленні гендерно-лінгвістичної рівності, чому й сприяє утворення і вживання фемінітивних форм на позначення відповідних професій.

Висновки та перспективи подальших досліджень. За абетковим покажчиком назв професій у Довіднику кваліфікаційних характеристик професій працівників будівельної галузі на сьогодні нами було зафіксовано 143 слова (без урахування повторів), наведені у формі чоловічого роду [18]. Отже, як свідчить цей документ, фемінітиви в офіційно-діловому стилі ще не є нормативною формою і записи в трудових книжках працівни-

ків і працівниць в будівельній галузі (прим. і не тільки) відображають саме маскуліно-центричну тенденцію, про яку ми вже згадували вище.

Тим не менше, спостереження за фемінітивними формами, що стосуються назв жіночих професій у будівельній сфері, проведене нами в історичному розрізі, дозволило зробити висновки, що тенденція щодо утворення і впровадження цих форм в розмовному та публіцистичному стилях є стабільною: мають місце вагоме збільшення кількості створюваних фемінітивів, деяке розширення переліку формотворчих засобів порівняно з минулим сторіччям, а також зрушення у ставленні суспільства до фемінітивних форм.

Отже, створювані фемінітиви, відображаючи зміни в традиційному розподілі гендерних ролей, на нашу думку, мають право на активне вживання в будівельній сфері, оскільки чоловіча форма не тотожна жіночій. І якщо зміни в офіційно-ділових документах, може, ще швидко не відбудуться, ми все ж таки можемо використовувати фемінітиви в повсякденному житті, у публіцистиці, тим самим підсилюючи роль жінки в суспільстві.

Підтвердженням нашої думки є слова науковців Вакулович Л. Л., Назаренко Н. Г., Регушевської І. А. про те, що «трансформаційні процеси, пов'язані з демократизацією та розвитком суспільства, супроводжуються необхідністю формування гендерної культури, яка полягає в усвідомленні рівності між чоловіком і жінкою та посиленні ролі жінки в суспільному житті. Активне творення і вживання фемінітивів на сучасному етапі – це відновлення питомої мовної ознаки» [24, с. 61].

У подальшій перспективі вважаємо за необхідне дослідити й інші професійні та соціальні сфери вживання фемінітивних форм з метою популяризації останніх та впливу на гендерну політику в країні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Брус М. П. Фемінітиви в українській мові: генеза, еволюція, функціонування. Монографія. Івано-Франківськ: Видавництво Прикарпатського національного університету, 2019. 440 с.
2. Архангельська А. М. До проблеми словотвірної фемінізації в українській мові новітньої доби: традиція і сучасність. *Мовознавство*. 2014. № 1. С. 58–70.
3. Шпітько І. М. Фемінітиви з формантом -ка в українській і словацькій мовах *Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Мовознавство*. 2010. Т. 18. вип. 16. С. 383–388.
4. Собецька Н. Вживання фемінітивів як прояв гендерної культури. *Молодий вчений*. 2016. № 12. С. 375–378.
5. Гінзбург М. Д. Гендерні особливості української мови, на які треба зважати. *Українознавчий альманах*. 2012. Вип. 9. С. 75–83.
6. Ковалик І. І. Словотворчий розряд суфіксальних загальних назв живих істот жіночої статі у східнослов'янських мовах у порівнянні з іншими слов'янськими мовами. *Питання українського мовознавства*. Львів: Видавництво Львівського університету, 1962. Т. 5. С. 3–34.
7. Кондрацька О. В. Фемініні назви осіб за професією в сучасній польській мові: словотвірний аспект. *Слов'янський збірник*. 2012. Вип. 16. С. 266.

8. Малахова О.М. Фемінітиви – не данина моді, вони властиві українській мові як системі. 26 липня 2017 р. WOMO: вебсайт. URL: <https://womo.ua/olena-malahova/> (дата звернення: 16.05.2025)
9. Козачишина О.Л., Мосійчук А.В. Фемінітиви у сучасному українському газетному дискурсі. *Science and Education a New. Dimension. Philology*, VIII (72), Issue 241. 2020. С. 26–28.
10. Скорбач Т.В., Малахова Д.О. Назви професій у галузі медицини у світлі гендерної лінгвістики. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Пріоритети сучасної філології: теорія і практика». 15-16 грудня 2017 р. Харків. 2017. С. 119–122.
11. Міньковська І. Фемінізуємо професії! Назви професій у галузі біології та медицини в аспекті гендерного аналізу. *Видавництво педагогічної преси та літератури*: вебсайт. Газета «Біологія. Шкільний світ». № 10. Травень 2018 р. URL: <https://osvita.ua.com/2018/07/65666/> (дата звернення 09.05.2025)
12. Михайлова О. Г., Спільник Т. М. Прагматичний аспект вживання та перекладу фемінітивів у військовому дискурсі. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2019. № 43. Том 4. С. 78–81.
13. Ажнюк Б. Інновації в системі української мови та тенденції її розвитку. *Освіта і управління*. 2008. Т. 11. № 2-3. С. 37–42.
14. Козачишина О.Л. Генезис гендерної диференціації мовлення. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім. М.Коцюбинського. Серія Філологія*. 2000. Вип. 2. С. 191–193.
15. Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. К.: Наукова думка, 1970–1980.
16. Меженко Ю.С. Великий орфографічний словник сучасної української мови. 150 000. Донецьк: ТОВ ВКФ «БАО», 2008. 1184 с.
17. Словник.ua URL: <https://slovnuk.ua/index.php?swrd=%D0%90%D0%A0%D0%A5%D0%86%D0%A2%D0%95%D0%9A%D0%A2%D0%9E%D0%A0%D0%9A%D0%90> (дата звернення 12.03.2025 р.)
18. Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників. Випуск 64 «Будівельні, монтажні та ремонтно-будівельні роботи» (розділи 1, 2, 3, 4). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0249241-99#Text> (дата звернення: 21.02.2025)
19. Брус М. Фемінітиви української мови в переплетенні давніх і сучасних тенденцій. Вісник Львівського національного університету імені Івана Франка: Серія «Філологія». 2009. Вип. 46. Ч. 1. С. 61–69.
20. Наказ Мінекономіки від 18.08.2020 № 1574 «Про затвердження зміни №9 до Національного класифікатора ДК 003:2010» Київ: Мінекономіки, 2020. 9 с. URL: <https://me.gov.ua/view/cc190a8b-9cca-46ef-8ef6-45aeb861a176> (дата звернення 03.01.2025)
21. Платформа кар'єрного розвитку Career Hub URL: <https://careerhub.in.ua/do-mizhnarodnogo-dnya-zhinok-v-inzheneriyi/> (дата звернення 20.12.2024)
22. #CVIDOMI: Відбудовувати країну. Випуск 5. Інженерка-будівельниця Вікторія Запара. URL: <https://m.youtube.com/watch?v=bE1hD-b7cic> (дата звернення 10.12.2024)
23. Бодняк О. За два роки кількість жінок на роботу в будівельній галузі зросла на 18%. *Zahid-Net*: вебсайт. Розділ Економіка. 6 березня 2024 р. URL: https://zaxid.net/za_dva_roki_kilkist_zhinok_na_roboti_u_budivelnij_galuzi_zroslo_na_18_n1581293 (дата звернення 16.12.2024)
24. Вакулович Л. Л., Назаренко Н. Г., Регушевська І. А. Фемінітиви в українській мові як відображення суспільних викликів сьогодення. *Наукові записки Серія: Філологічні науки*. Випуск № 208. 2024. С. 61–66.